

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-195-200](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-195-200)

УДК 330.34:332.142

JEL Classification: P43; R22; R50; R58

Єгор Ігорович Бірюков

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» (Київ, Україна)**E-mail:** iegor.biriukov@icloud.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5333-8839>**ResearcherID:** <https://scholar.google.com/citations?user=wg3kpN4AAAAAJ&hl=uk>

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ТА РОЛІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Виокремлено роль цифровізації територій, встановлено, що цифровізація неухильно змінює відносини суб'єктів економічних систем та напрями їхнього розвитку, яка сприяє трансформації розвиткових процесів та виходу на новий рівень економічних відносин як на територіальному, так і на державному рівнях. Визначено, що процеси цифрової трансформації стикаються з певними проблемами, що гальмує не тільки цифровізацію, а й саморозвиток територій. До таких перешкод належать: інфраструктурні проблеми; недостатній рівень автоматизації адміністративних послуг, що гальмує розвиток електронного урядування; невідповідність нормативно-правової бази та стратегій державного і регіонального рівнів цифровим викликам; недостатня кваліфікація спеціалістів, що беруть участь у цифровому перетворенні громад регіонів. Ключовими завданнями підвищення рівня цифровізації залишаються: підвищення цифрової компетентності населення; підвищення цифрової компетентності працівників, що забезпечують надання цифрових послуг, у тому числі на рівні територіальних громад; створення повноцінної інфраструктури широкосмислового доступу до інтернету на всій території країни; розширення доступу до сучасних телекомунікаційних послуг; формування єдиного інформаційного простору, а також створення мережі громадських центрів цифрового доступу.

Ключові слова: цифровізація; цифрова трансформація; регіон; територія; розвиток територій.

Рис.: 1. Бібл.: 10.

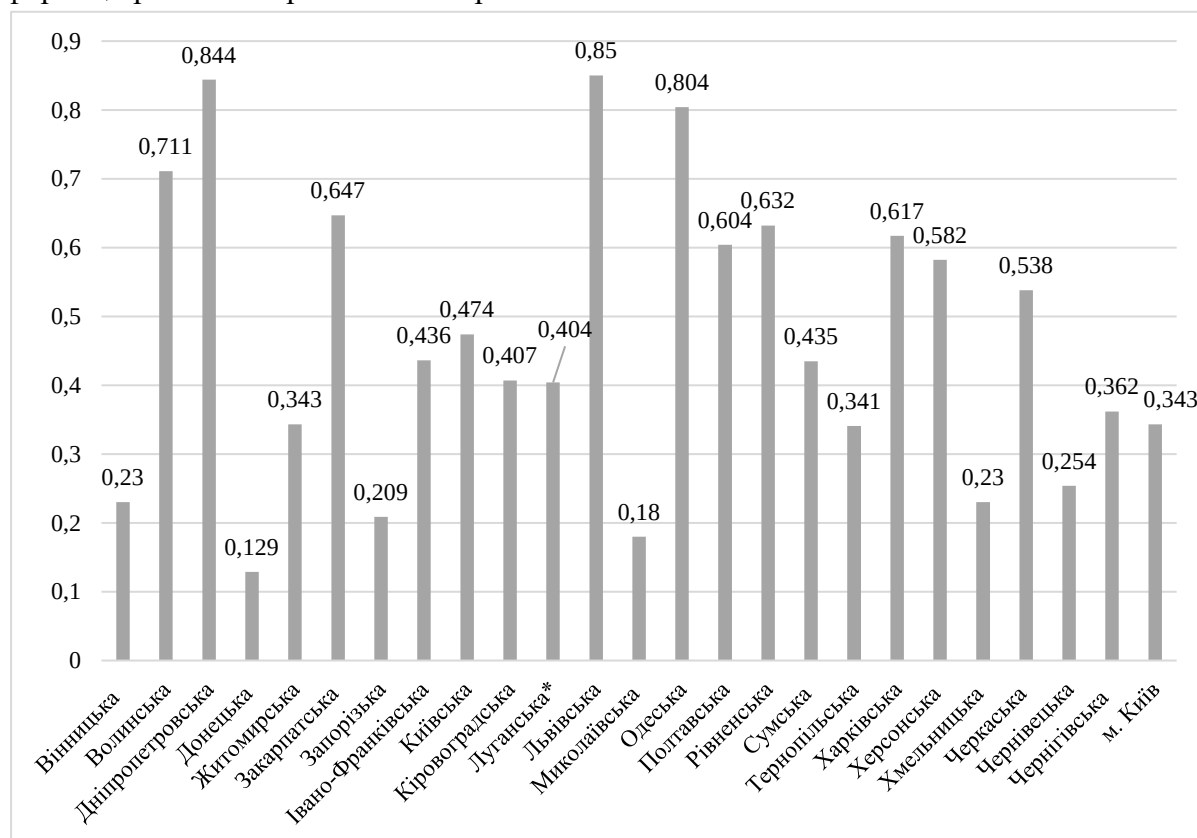
Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні тенденції розвитку економічних систем неможливо представити без цифровізації. У суспільному розвитку країни та саморозвитку територій дедалі більшої ваги набуває процес цифровізації, який дає можливість підвищити рівень життя населення, ефективність управлінських функцій на різних рівнях і пришвидшити вирішення соціально-економічних проблем. Саморозвиток територій залежить від спроможності генерувати, запроваджувати, поширювати та ефективно використовувати цифрові технології у всіх сферах життєдіяльності. Цифровізація неухильно змінює відносини суб'єктів економічних систем та напрями їхнього розвитку, що сприяє трансформації розвиткових процесів та виходу на новий рівень економічних відносин як на територіальному, так і на державному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню цифровізації, тенденцій її розвитку та впливу на розвиток регіонів приділяють значну увагу у своїх дослідженнях такі науковці, зокрема: М. О. Дергалюк [1], М. В. Дубина [2], Н. І. Іванова, І. О. Іртищева, Б. Б. Каргін, Т. К. Кваша, С. В. Коваленко [5], О. Є. Кузьмін, С. О. Тульчинська [7], О. О. Солтисік [6], Л. І. Федулова, Т. І. Чернякова, Ю. О. Шульжик [10] та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри значну кількість публікацій у площині виокремлення значення, проблем та напрямів подолання перешкод цифрової трансформації для забезпечення територіального та державного розвитку, з урахуванням швидкозмінних тенденцій та інформаційно-комунікаційних технологій, питання, що пов'язані з цифровізацією територіального розвитку, потребують подальших досліджень та публікацій.

Формування цілей дослідження. Метою статті виступає обґрунтування ролі цифровізації в розвитку територій. Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: обґрунтовано своєчасність та актуальність дослідження; визначено роль цифровізації в розвитку територій; виокремлено проблеми, що гальмують процеси цифрової трансформації; обґрунтовано напрями подолання визначених проблем цифровізації.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід, зокрема досвід європейських країн, свідчить про ефективність моделі партнерства між державою, бізнесом та громадянськістю у впровадженні цифрових перетворень. В Україні вже є успішні приклади подібної взаємодії, у тому числі завдяки платформі «Дія» та ініціативам Міністерства цифрової трансформації України. Водночас важливо масштабувати ці практики з урахуванням місцевої специфіки та потреб громад. У перспективі цифровізація здатна стати ключовою основою конкурентоспроможності територій. На рис. 1 представлено індекс цифрової трансформації регіонів України за 2024 р.

* Значення індексу для Луганської області вказано станом на 24 лютого 2022 року, АР Крим – дані відсутні.

Рис. 1. Індекс цифрової трансформації України у 2024 р.

Джерело: за даними [4].

Індекс цифрової трансформації за 2024 р. демонструє, що найбільші значення індексу у 2024 р. мали Львівська (0,850), Дніпропетровська (0,844), Одеська (0,804), Волинська (0,711) та Закарпатська (0,647) області. До п'ятірки областей, що мали найменше значення індексу цифрової трансформації у 2024 р. належать: Донецька (0,129), Миколаївська (0,180), Запорізька (0,209), Вінницька (0,230) та Хмельницька (0,230) області [4]. Асиметричність за значенням індексу у 2024 р. між Львівською та Донецькою областями становила 4,7 раза. Різниця між п'ятіркою регіонів, що мають найбільше та найменше значення індексу цифрової трансформації становить 3,9 раза.

Погоджуємось із С. О. Тульчинською та А. О. Гавронським у тому, що зростання ролі цифровізації зумовлює не лише необхідність оновлення технологічної бази, а і сприяє глибокому переосмисленню стратегій саморозвитку територій. Швидке поширення цифрових технологій відкриває нові можливості для економічної активності, соціального згуртування та культурного розвитку на місцевому рівні. Впровадження цифрових рішень тран-

сформує звичні управлінські та господарські практики, створюючи передумови для якісного оновлення потенціалу територій. Цифровізація не лише пришвидшує інноваційні процеси, а й формує нові підходи до організації праці, освіти, комунікації та взаємодії між місцевими громадами, бізнесом, органами влади та інституціями громадянського суспільства. Саме в цьому полягає її цінність як інструмент розвитку – цифрова трансформація виступає не як самоціль, а як потужний механізм стимулювання внутрішніх ресурсів територій, активізації креативного потенціалу населення та створення сприятливого середовища для сталого саморозвитку [8, с. 33]. У такому контексті цифровізація стає одним із ключових чинників оновлення соціально-економічної структури територій, формуючи нову модель їхньої конкурентоспроможності, адаптивності та інноваційності.

Поєднання потенціалу цифрових технологій із принципами відкритого публічного управління створює умови для поглиблення демократичних процесів, забезпечення прав і свобод громадян та реалізації стратегії сталого саморозвитку територіальних громад у сучасних умовах, зокрема в контексті викликів, спричинених війною та необхідністю відновлення країни [10, с. 410].

У контексті поглиблення цифрової трансформації та стимулювання саморозвитку територій особливої актуальності набуває формування цифрової спроможності територіальних громад як основи їхньої сталості, ефективності та інноваційності. Для цього є важливою реалізація відповідних стратегічних і практичних заходів, спрямованих на усунення бар'єрів цифровізації та максимальне розкриття її потенціалу.

Цифровізація ущільнює взаємодію між місцевою владою та населенням завдяки участі жителів у місцевому самоврядуванні за рахунок таких інструментів, як опитування, петиції, публічні слухання тощо.

Цифровізація при цьому має розглядатись не як самоціль, а як інструмент забезпечення відкритості, прозорості, інклюзивності та інноваційності в усіх сферах життя громади.

Проте необхідно зазначити, що процеси цифрової трансформації стикаються з певними проблемами, що гальмує не тільки цифровізацію, а й саморозвиток територій. До таких перешкод слід віднести:

- по-перше, інфраструктурні, що проявляються в нерівних можливостях доступу мешканців різних територій до інформаційно-комунікаційних технологій, а також наявності пристроїв, що мають сучасні можливості щодо використання цифрових переваг. За результатами дослідження Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) відповідно до опитування у 2023 р. частка населення, яка користується мережею Інтернет, зросла до 79,9 %, що на 8,1 % більше проти попереднього року та на 10,1 % більше за 2021 р. Необхідно зазначити, що починаючи з 2022 р. кількість та інтенсивність використання мережі Інтернет суттєво збільшилась. Стосовно територіального розподілення за типами населених пунктів, то в сільській місцевості, за результатами опитування, 12,4 % не використовують інтернет, у селищах міського типу (СМТ) та містах до 20 тис. мешканців – 9,8 %, у містах від 20-90 тис. мешканців – 7,7 %, у містах 100 тис. і більше мешканців – 6,2 % [3];

- по-друге, недостатній рівень автоматизації адміністративних послуг, що гальмує розвиток електронного урядування. Так, за результатами опитування, представленого в аналітичному звіті «Думки і послуги населення України щодо державних електронних послуг», не отримували протягом останнього року жодної електронної державної послуги за типом населеного пункту у:

- сільській місцевості – 38,3 %;
- СМТ та містах до 20 тис. мешканців – 32,6 %;
- містах 20-99 тис. мешканців – 37 %;
- містах 100 тис. і більше мешканців – 27,6 % [3];

- по-третє, невідповідність нормативно-правовій базі та стратегіям державного та регіонального рівнів цифровим викликам та можливостям, що проявляється в незадовільному рівні застосування установами державного, регіонального та місцевого рівнів цифрових технологій.

– по-четверте, недостатня кваліфікація спеціалістів, що беруть участь у цифровому перетворенні громад регіонів.

Отже, для підвищення рівня цифровізації ключовим завданням залишається підвищення цифрової компетентності населення. На основі кращих європейських практик варто формувати системну політику цифрової просвіти, яка включатиме не лише навчальні курси, а й інформаційні кампанії та мотиваційні програми, що сприятимуть залученню широких верств населення до користування цифровими послугами.

Окремої уваги потребує подолання цифрової нерівності, що передбачає створення повноцінної інфраструктури широкосмугового доступу до інтернету на всій території країни, розширення доступу до сучасних телекомунікаційних послуг, формування єдиного інформаційного простору, а також створення мережі громадських центрів цифрового доступу. Значним викликом для багатьох громад залишається дефіцит фінансування, що гальмує реалізацію цифрових ініціатив [2, с. 63].

Важливою умовою є розширення взаємодії між місцевою владою, громадянами та бізнесом, зокрема через впровадження сучасних ІКТ-рішень, які активізують участь мешканців у формуванні напрямів розвитку громади, створюють простір для електронної демократії та підвищують довіру до місцевого самоврядування.

Також важливим напрямом підвищення ефективності цифровізації є цифрова освіта громадян, яка підвищує цифрову грамотність не тільки споживачів цифрових послуг, а й цифрові компетентності працівників, що їх забезпечують. Особливо це важливо на рівні територіальних громад.

Висновки і пропозиції. Загалом впровадження цифрових технологій у різні сфери життя громад сприяє підвищенню доступності громадських послуг, оптимізації управлінських процесів, розвитку інфраструктури та залученню населення до активної участі в житті громади. Саморозвиток територій у цифрову епоху стає комплексним процесом, що включає технічні, соціальні та економічні аспекти, і вимагає системного підходу з урахуванням особливостей кожної громади. Завдяки цифровій трансформації території отримують унікальні можливості для реалізації свого потенціалу, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення більш високої якості життя свого населення. Отже, цифровізація є не лише інструментом модернізації, а й ключовим драйвером саморозвитку.

Комплексний підхід до цифровізації територій повинен передбачати не лише технічну модернізацію, а й розвиток цифрової культури та управлінської спроможності. Цифрові аудити, стратегічне планування, розвиток інфраструктури, цифрова освіта, фінансова підтримка інноваційних рішень – це ті складові, які формують підґрунтя для сталого саморозвитку громад в умовах цифрової трансформації. При цьому, вирішальну роль у цифровому розвитку відіграє не лише інституційна складова, а й активність самих мешканців територій. Саме готовність громад до участі у процесах цифровізації, відкритість до інновацій та здатність до самоорганізації визначають рівень їхнього саморозвитку.

Подальших досліджень вимагають питання, що пов'язані з розробленням інструментарію саморозвитку територій із урахуванням процесів цифрової трансформації для активізації інноваційної діяльності територій.

Список використаних джерел

1. Дубина М. Сучасні тенденції цифровізації регіональних економічних систем / М. Дубина // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2022. – № 3(31). – С. 69-79.

2. Дубневич Ю. Проблеми та перспективи впровадження діджиталізації в територіальних громадах / Ю. Дубневич, В. Чечель // *Аграрна економіка*. – 2024. – Т. 17, № 1. – С. 62-69.
3. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг: аналітичний звіт [Електронний ресурс] / Міністерство цифрової трансформації. – 2024. – Режим доступу: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-01/infographic-e-services-use-in-ukraine-2023.pdf>.
4. Індекс цифрової трансформації регіонів України (підсумки 2024 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/reports/%D0%86%D0%9D%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A1%202024%202%201.pdf>.
5. Коваленко С. В. Розвиток територій на засадах цифровізації / С. В. Коваленко // *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. – 2022. – № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-5-02-04>.
6. Солтисік О. О. Вплив цифровізації на відновлення територій пріоритетного розвитку в Україні / О. О. Солтисік, В. В. Максимич // *Успіхи і досягнення у науці*. – 2024. – № 10 (10). – С. 1214-1223.
7. Тульчинська С. О. Розвиток регіональних економічних систем в умовах цифрової трансформації : монографія / С. О. Тульчинська, М. О. Дергалюк. – Київ : Ви-во «7БЦ», 2025. – 153 с.
8. Тульчинська С. О. Взаємозв'язок цифровізації та інноваційного розвитку територій / С. О. Тульчинська, А. О. Гавронський // *Агросвіт*. – 2024. – № 3. – С. 29-34.
9. Тульчинський Р. В. Сучасні тенденції регіонального менеджменту сільського розвитку в умовах цифрової трансформації / Р. В. Тульчинський, С. О. Тульчинська, О. В. Стасюк // *Проблеми і перспективи економіки та управління*. – 2025. – № 1(41). – С. 201-210.
10. Шульжик Ю. О. Вплив цифровізації на розвиток та консолідацію територіальних громад в Україні / Ю. О. Шульжик, М. М. Данилюк // *Національні інтереси України*. – 2024. – № 1(1). – С. 410-418.

References

1. Dubyna, M. (2022). Suchasni tendentsii tsyfrovizatsii rehionalnykh ekonomichnykh system [Modern trends in the digitalization of regional economic systems]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economy and management*, 3(31), 69-79.
2. Dubnevych, Yu., & Chechel, V. (2024). Problemy ta perspektivy vprovadzhennia didzhitalizatsii v terytorialnykh hromadakh [Problems and prospects of implementing digitalization in territorial communities]. *Ahrarna ekonomika – Agrarian Economy*, 1(17), 62-69.
3. Ministerstvo tsyfrovoyi transformatsii [Ministry of Digital Transformation of Ukraine] (2024). *Dumky i pohliady naseleennia Ukrainy shchodo derzhavnykh elektronnykh posluh: analitychnyi zvit – Opinions and views of the population of Ukraine on state electronic services: analytical report*. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-01/infographic-e-services-use-in-ukraine-2023.pdf>.
4. Ministerstvo tsyfrovoyi transformatsii [Ministry of Digital Transformation of Ukraine] (2024). Indeks tsyfrovoyi transformatsii rehioniv Ukrainy (pidsumky 2024 roku) [Digital Transformation Index of Ukrainian Regions (2024 results)]. <https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/reports/%D0%86%D0%9D%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A1%202024%202%201.pdf>.
5. Kovalenko, S. V. (2022). Rozvytok terytorii na zasadakh tsyfrovizatsii [Development of territories based on digitalization]. *Problems of modern transformations Serii: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia – Problems of modern transformations. Series: law, public management and administration*, 5. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-5-02-04>.
6. Soltysik, O.O., & Maksymych, V.V. (2024). Vplyv tsyfrovizatsii na vidnovlennia terytorii prioryetnoho rozvytku v Ukraini [The impact of digitalization on the restoration of priority development territories in Ukraine]. *Uspikhy i dosiahnennia u nautsi – Successes and achievements in science*, 10(10), 1214-1223.
7. Tulchynska, S. O., & Derhaliuk, M. O. (2025). *Rozvytok rehionalnykh ekonomichnykh system v umovakh tsyfrovoyi transformatsii [Development of regional economic systems in the context of digital transformation]*. Vy-vo “7BTs”.

8. Tulchynska, S. O., & Havronskyi, A. O. (2024). Vzaïmozv'iazok tsyfrovizatsii ta innovatsiinoho rozvytku terytorii [The relationship between digitalization and innovative development of territories]. *Ahrosvit*, 3, 29-34.

9. Tulchynskyi, R. V., Tulchynska, S. O., & Stasiuk, O. V. (2025). Suchasni tendentsii rehionalnoho menedzhmentu silskoho rozvytku v umovakh tsyfrovoi transformatsii [Modern trends in regional management of rural development in the context of digital transformation]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economy and management*, 1(41), 201-210.

10. Shulzhyk, Yu. O., & Danyliuk, M. M. (2024). Vplyv tsyfrovizatsii na rozvytok ta konsolidatsiiu terytorialnykh hromad v Ukraini [The impact of digitalization on the development and consolidation of territorial communities in Ukraine]. *Natsionalni interesy Ukrainy – National Interests of Ukraine*, 1(1), 410-418.

Отримано 09.10.2025

UDC 330.34:332.142

Igor Biriukov

PhD in Economics,

Associate Professor of the department of Management, Marketing and Public Administration,
IHE “Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University” (Kyiv, Ukraine)

E-mail: igor.biriukov@icloud.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5333-8839>

ResearcherID: <https://scholar.google.com/citations?user=wg3kpN4AAAAJ&hl=uk>

DETERMINING THE PLACE AND ROLE OF DIGITALIZATION IN THE DEVELOPMENT OF TERRITORIES IN MODERN CONDITIONS

The role of digitalization of the territory is highlighted, it is established that digitalization is steadily changing the relationships between the subjects of the economic system and the directions of their development, which contributes to the transformation of development processes and reaching a new level of economic relations at both the territorial and state levels. The rapid spread of digital technologies opens up new opportunities for economic activity, social education and cultural development at the local level. The introduction of digital solutions transforms the usual management and economic practices, creating the prerequisites for a qualitative renewal of the potential of the territory. Digitalization intensifies the interaction between local authorities and the population through the participation of residents in local self-government. Digitalization of the territory should be considered not as an end in itself, but as a tool for ensuring the sphere of openness, transparency, inclusiveness and innovation in all aspects of the community's life. It is determined that the processes of digital transformation face certain problems, which hinders not only digitalization, but also the self-development of the territory. These obstacles include: infrastructure problems, manifested in unequal access of different residents of the territory to information and communication technologies, as well as the availability of devices with modern capabilities for using digital advantages. Secondly, the insufficient level of automation of administrative services, which hinders the development of e-government. Thirdly, the inconsistency of the regulatory framework and strategies of the state and regional levels with digital challenges and opportunities, which is manifested in the unsatisfactory level of implementation of digital technologies by institutions of the state, regional and local levels. Fourthly, the insufficient qualification of specialists participating in the digital transformation of regional communities. To increase the level of digitalization, the key task remains to increase the digital competence of the population; increase the digital competence of employees who ensure the provision of digital services, including at the levels of territorial communities; creation of a full-fledged infrastructure of broadband Internet access throughout the country, expansion of access to modern telecommunication services, formation of a single information space, as well as creation of networks of public digital access centers.

Keywords: digitalization; digital transformation; region; territory; territorial development.

Fig.: 1. References: 10.